

7 ДӘРІС ТАУАРЛЫ-МАТЕРИАЛДЫҚ ҚОРЛАРДЫ БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ АУДИТ

Тауарлы-материалдық қорлар аудитінің мақсаттары мен міндеттері

Тауарлы-материалдық қорлар (ТМҚ) – ұйымның өндірістік және шаруашылық қызметінде қолданылатын шикізат, материалдар, жартылай фабрикаттар, дайын өнімдер және басқа да қорлар. ТМҚ аудиті – бұл осы қорлардың сақталуын, қозғалысын және тиімді қолданылуын тексеру процесі. Аудиттің негізгі мақсаты – қорлардың есебі мен пайдалану дұрыстығын қамтамасыз ету, сондай-ақ заң бұзушылықтар мен қателіктерді анықтау.

ТМҚ аудитінің мақсаттары:

- Қорлардың қозғалысы мен есепке алынуын тексеру.
- Тауарлы-материалдық қорлардың сақталуын және олардың тиімді пайдаланылуын бақылау.
- Қорлардың түгендеуін өткізу арқылы нақты қолда бар қорлардың бухгалтерлік есепке сәйкестігін тексеру.
- Қорлар бойынша жүргізілген операциялардың заңдылығын тексеру.
- Қорларды жою кезінде орын алған шығындарды бағалау және заңдылықтарды сақтауын бақылау.

ТМҚ аудитінің міндеттері:

- Қорлар есебін дұрыс жүргізу.
- Материалдық жауапты тұлғалардың есептілігін тексеру.
- Түгендеу жүргізу арқылы қорлардың сақталуын растау.
- Қорлардың шығындалуын, сатылуын және қайта өңделуін тексеру.
- Қорларды сақтау кезінде орын алған заң бұзушылықтарды анықтау.

Қорлардың түбіртектерін тексеру

Қорлардың түбіртектері – бұл тауарлы-материалдық қорлардың қоймаға немесе өндіріске қабылданғанын растайтын құжаттар. Қорлардың түбіртектерін тексеру – қорлардың қабылдануы мен олардың есебінің дұрыстығын анықтау мақсатында жүргізіледі.

Түбіртектерді тексеру кезінде келесі аспектілер ескеріледі:

- Түбіртектердің заңдылығы мен дұрыстығы: Түбіртек құжаттарының дұрыс толтырылуы, қажетті мәліметтердің, соның ішінде жеткізуші, тауар атауы, саны және бағасының көрсетілуі қажет.
- Тауарлардың қабылдану тәртібі: Тауарларды қабылдау актілерінің рәсімделуін тексеру, яғни қабылданған қорлардың нақты саны мен сапасының құжаттарда көрсетілген көрсеткіштермен сәйкестігі тексеріледі.
- Құжаттардың есепке алынуы: Запастардың түбіртектері бухгалтерлік есеп жүйесіне уақтылы енгізіліп, дұрыс тіркелуі қажет. Егер түбіртектер дұрыс рәсімделмеген болса, қорлардың заңсыз қолданылуы немесе жоғалуы мүмкін.

Қор операцияларын тексеру

Қор операциялары – бұл қорлардың қозғалысы, оның ішінде сатылуы, шығындалуы, қайта өңделуі және басқа операциялар. Аудиторлық тексеру барысында қор операцияларының заңдылығы мен олардың құжаттық расталуы тексеріледі.

Қор операцияларын тексеру кезінде келесі аспектілер қарастырылады:

- Құжаттарды рәсімдеу: Барлық қор операциялары тиісті құжаттармен рәсімделуі тиіс, мысалы, қоймаға қабылдау немесе шығару актілері, түбіртектер және шығыс құжаттары. Әрбір операция құжат жүзінде расталуы қажет.
- Қорлардың нақты қозғалысын тексеру: Қорлардың қоймаға түсуі мен оны өндіріске немесе сатуға жіберу операциялары арасындағы сәйкестік тексеріледі. Егер операциялар арасында сәйкессіздік болса, заң бұзушылықтар анықталады.

- Операциялардың заңдылығы: Қор операцияларының заңды негізде жүргізілуін тексеру маңызды. Барлық операциялар ұйымның қаржылық саясатына және нормативтік актілерге сәйкес келуі тиіс.

Қорлардың нақты бар болуын және түгендеуін тексеру

Түгендеу – бұл ұйымның қорларының нақты бар болуын тексеру және олардың бухгалтерлік есепте көрсетілген сандармен сәйкестігін растау процесі. Түгендеу барысында қорлардың саны, сапасы және құны тексеріледі.

Түгендеу процесі келесі кезеңдерден тұрады:

- Қорлардың нақты бар болуын тексеру: Қорлардың нақты қолда барын қоймадағы құжаттармен және бухгалтерлік есептермен салыстыру арқылы тексеру.

- Қорлардың сапасын тексеру: Қорлардың сақталу жағдайы мен олардың жарамдылық мерзімі тексеріледі. Егер қорлар жарамсыз болса, оларды жою тәртібі жүргізіледі.

- Түгендеу нәтижелерін тіркеу: Түгендеу нәтижелері арнайы түгендеу актілеріне енгізіледі. Егер түгендеу барысында кемшіліктер немесе артық қорлар анықталса, олар бухгалтерлік есепке сәйкес реттеледі.

Қорлардың жойылуын тексеру

Қорлардың жойылуы – бұл тауарлы-материалдық қорлардың жарамсыз немесе ескірген жағдайында жойылу процесі. Қорларды жою қатаң ережелер мен тәртіптер бойынша жүргізілуі тиіс, себебі ол ұйымның шығындарына тікелей әсер етеді.

Қорлардың жойылуын тексеру барысында келесі мәселелерге назар аударылады:

- Қорлардың жойылу себебі: Қорлардың жойылуы олардың жарамсыздығы, ескіруі немесе өндірістік қажеттіліктің болмауы себепті жүзеге асырылады. Аудиторлар жою себебін тексеріп, оның негізділігін анықтайды.

- Жойылу тәртібі: Қорлардың жойылуы қатаң түрде рәсімделіп, арнайы актілермен бекітіледі. Бұл құжаттарда жойылған қорлардың саны, атауы, жойылу себебі және жауапты тұлғалардың қолдары көрсетілуі тиіс.

- Қорлардың құнсыздануы: Қорларды жою барысында олардың құнсыздануы есепке алынады. Бұл операциялар бухгалтерлік есепте дұрыс көрсетілуі керек және заң талаптарына сәйкес жүзеге асырылуы тиіс.

Тауарлы-материалдық қорларды бақылау және аудит ұйымның қаржылық қызметінің дұрыс және тиімді жүргізілуін қамтамасыз ететін маңызды элемент болып табылады. Қорлардың түбіртектерін, операцияларын және түгендеуін тексеру арқылы аудиторлар қорлар есебінің дұрыстығын, олардың қозғалысының заңдылығын және сақталу жағдайын анықтайды. Сонымен қатар, қорлардың жойылуы кезінде де заңдылық пен тәртіпті сақтау қажет, себебі бұл ұйымның қаржылық көрсеткіштеріне тікелей әсер етеді.